

Twee jaar daarvoor. Het was de zomer na het overlijden van pap. Mijn moeder had mij, in afstemming met het maatschappelijk werk in Hillegom en een meewerkende dorpsdokter, onder weten te brengen in een kindertehuis zeiden ze, welke een internaat was!

Kindertehuis. Ik begreep ze wel. Dat had vriendelijker geklonken. Mam had maar een belangrijke voorwaarde gehad. Het moest gewoon niet al te ver van Hillegom liggen. Een direct beschikbare plek in een tehuis in Denekamp had ze afgewezen. Sint Rafaël lag in Santpoort-Noord en was maar één busoverstap van Hillegom. Rafaël stond te boek als een internaat voor Moeilijk Opvoedbare Kinderen.

Ik was lastig. Dat had ze me elke dag, vaak meerdere malen, gezegd.

“Horendol en doodmoe” werd ze van me. Ik bezorgde haar “hartkloppingen” met mijn drukke gedrag.

Was ik druk?

Ik had geen idee wat ik verkeerd deed.

Was mam eigenlijk gewoon niet te oud om moeder van een

jong kind te zijn? Op school dachten veel kinderen dat mam mijn oma was. Een jong kind vol energie en onderzoeksdrijf dat was ik. Het viel haar zwaar te moede. "Tot je vierde jaar zat je hele dagen in de box." klapte Wil, de vrouw van broer Piet, later uit de school. Toen ik mam daar op hoge leeftijd nog eens naar vroeg bevestigde ze dit. Ze sloeg schuldbe-
wust haar hoofd neer. "Sorry jongen! Ik kon toen echt niet anders. Het was zwaar!"

Mijn moeders schuldgevoel had ik niet gezocht met mijn vraag. Feit was wel dat het in die tijd mijn eerste gevangenis was zonder dat ik het wist. Als pap thuis kwam van het land haalde ze me eruit. "Laat dat jong toch gewoon spelen Gré."

Misschien was mijn moeder na het overlijden van pap, nadrukkelijker als daarvoor, tot het besef gekomen dat mijn onstuitbare levenslust het blok aan haar been was. Maar misschien was het die keer in de *Kreymborg* in Haarlem geweest. Was dat de druppel geweest? Mam had in de winteruitverkoop een nieuwe mantel willen kopen. We waren met de bus naar Haarlem gegaan. Wachtend bij de pashokjes had ik met de paraplu in een stopcontact zitten wrikken. Tot mijn verbazing had ik het stopcontact weten te splijten. De stroom was direct uitgevallen en de roltrap was stil komen te staan. Mam zag me beteuterd staan. Ze had binnen een

seconde de oorzaak van de stroomuitval ontdekt. “Jij!!” Precies kon ze het niet weten, maar ze had mijn betrokkenheid aan mijn plots versipte voorkomen kunnen aflezen. Ze had geen moment geaarzeld en had me aan mijn arm over de in duisternis gehulde afdeling meegetrokken, via het trappenhuis naar buiten. Op straat was ze, voor de Kreymborg notabene, verschrikkelijk tegen me tekeer gegaan. Ze had me bij mijn schouders gepakt en door elkaar geschud. Ze had erbij geschreeuwd. Een passerend echtpaar had haar er over aangesproken: “Mevrouw! Toe zeg. Doe eens rustig tegen die jongen!”

En vlak daarna gebeurde nog iets naars.

Buurman Philippo had me van een grote jongen moeten afschoppen wiens keel ik aan het dichtknijpen was. De jongen had me uitgedaagd en gezegd dat hij het fijn vond dat mijn vader kapot was. Ik was hem zonder nog een tel na te denken naar de strot gevlogen en had niet meer losgelaten. Zijn gezicht werd rood en zijn ogen werden als rijksdaalders zo groot. De buurman was zich rot geschrokken.

De dokter had mijn moeder aangehoord en haar met mij zonder wachtlijst verwezen naar het *Gekkenhuis*. Zo werd door sommigen het psychiatrisch ziekenhuis Vogelenzang in Bennebroek genoemd. Daar konden ze poliklinisch met

een eenvoudig hersenfilmpje onderzoeken of er iets met me aan de hand was en zo ja wat. Ze hadden me daar een stroperig goedje op mijn hoofd gedaan, voor een goed contact, en me een soort van badmuts opgezet, met gekleurde draden die aan een machine zaten. Het had weken geduurd voordat de hardgewonden lijm uit mijn haar was. Over de uitslag van het onderzoek heb ik zelf nooit meer wat gehoord. Feit was wel, dat de dag, niet lang na het plakgedoe in Vogelenzang, mam met een schildpad thuiskwam.

“Dat is toch leuk voor jou om te zorgen!”, zei ze erbij. Een dag later verhuisde ik naar Rafaël. Het was de *Truc met de schildpad*. Zo had het maatschappelijk werk haar uitgelegd hoe ze “de uithuisplaatsing”, naar mij, moest aanpakken. “Werkt altijd!”

Een makkelijk te verzorgen huisdier zou me afleiding geven en me ook positief aan haar doen denken.

Nou!?

Schildpad Sjonnie, die ik in Rafaël na weken van naamloosheid, naar mijn buurjongetje had vernoemd en ik zouden geen vrienden worden. Een schildpad was een suf, sloom beest. Nul op mijn schaal van aaibaar. Truc van niks!

Rafaël was een semi-gesloten internaat met een metershoog hek om het terrein. Een voorziening voor kinderen die om

wat voor reden dan ook een moeilijke start hadden meege-
maakt. In die zin klopte het precies. De voorkant met de
hoofdboort en burelen grensde aan de Kennemerduinen. Je
hoefde alleen de Middenduinerweg over te steken en dan
liep je gelijk het bos- en duinlandschap in. De achterkant,
richting het dorp, had een op de dag openstaande poort met
een lange sluis. Soms liepen er uit stoerdoenerij weleens kin-
deren weg. Soms kwamen ze zelf terug. Anderen werden
gevonden en teruggebracht. Weglopen om *het niksie* vond
ik nutteloos. Als je wegloopt dan doe je dat met een reden.
Een uitgangspunt welke ik zou vasthouden.

Op Rafaël waren zes paviljoens die allemaal een dubbele
aanduiding hadden. De eerste was de kleur; de informele
naam was slim bedacht. De kozijnen en deuren waren in die
kleur geverfd. Heel herkenbaar voor iedereen. Er was ook
een officiële administratieve naam. Ik zat dus in het Blauwe
wat ook De Rakkertjes genoemd werd. De Rakkertjes vond
ik stoer en lief tegelijk klinken.

Ik voelde me snel thuis en veilig. Het samenzijn met an-
dere kinderen die ook het label van *Moeilijk Opvoedbaar*
aangenaaid hadden gekregen was een warm bad voor me.
Ik zat daar goed.

Mijn moeder kwam er zelden op bezoek. In het begin had
het niet gemogen. Ik moest eerst goed wennen en “loskomen

van thuis” maar toen het wel mocht, zag ik haar ook weken niet. Zij was bezig haar leven verder uit te vinden. In het begin dacht ik nog wel vaak aan haar maar door mijn nieuwe vriendjes en de fijne leiding gaf ik dat missen snel een plek. Het kwam er op neer dat ik haar eigenlijk steeds minder miste.

Toen ik negen jaar was mocht ik éénmaal per maand met de bus zelf naar haar toe. Het was simpel. Ik hoefde maar een keer over te stappen, op Haarlem Centraal Station. Daarna gewoon een klein halfuurtje blijven zitten en dan op Hillegom bij 't Hof uitstappen. Langs de Haven stak ik dan binnendoor de Brouwerlaan in. Een enkel keertje had mam me daar opgewacht bij de bushalte. Op de terugreis naar Santpoort had ik het één keer erg eng gevonden. In Overveen was een rare man ingestapt en die was precies achter me gaan zitten. De bus was verder helemaal leeg. Toch was hij precies achter me gaan zitten. Ik hoorde hem heel dichtbij en heel snel door zijn neus ademen. Ik durfde niet om te kijken. Toen ik op het station in Santpoort uitstapte, stapte hij ook uit. Dit was een keer dat ik wel aan mam moest denken. Ik vond het eng worden. Die kerel bleef de Bickerlaan af achter mij lopen. Opeens hoorde ik hem weer snuiven. Hij was dichtbij. Ik ging flink sneller lopen. Ik hoorde dat hij ook zijn pas versnelde. Snuiven werd gehijg. Eng werd bang.

Ik slaakte een gil. Het laatste stuk naar Rafaël rende ik zo hard als ik kon. Ik gooide mijn tas in de rozenbottelstruiken. Pas toen ik in de sluis was durfde ik om te kijken. De man zag ik niet meer. Later heeft Paul, de leider die dag, op mijn aanwijzingen mijn tas nog teruggevonden.

Ik gedijde verder prima op Rafaël. Ik had het er fijn. Ik kon het vinden met bijna iedereen van de leiding. Voetballen in *De Kuil*, klimmen op het vliegtuig. Onder leiding spelen in de Kennemerduinen na school. Sjonnie boeide me niet. Die slome scharrelde buiten in het kippenhok, waarin ik trouwens ook dagelijks kwam. Van een iets oudere jongen die al wat langer op Rafaël zat, had ik een klein legkippetje gekregen. Voor het hennetje zorgen, die kleine eitjes was gaan leggen, vond ik leuk. Net als ome Leen.

Slome Sjonnie trok zich niks van mij aan en ging gewoon door met de hele dag op een steen liggen.

Vanaf het begin was het ook goed gegaan op de interne school. Beter dan verwacht, vond de schoolleiding. In tegenstelling tot de meeste andere kinderen kon ik me juist heel goed op taken concentreren. Ze zagen dat ik nooit betrokken was bij de frequente onderlinge aanvarinkjes van de andere kinderen. Het lerarenteam had als taak ook gedrag en patro-

nen waar te nemen. Ook kinderen kunnen zich anders voordoen dan ze zijn maar dat houden ze niet vol. Bovenmeester Groos had de bevindingen over mijn schoolprestatie en observaties over mijn gedrag teruggekoppeld aan de leiding op het internaat. Ik bleef opvallend makkelijk weg uit problemen. De bovenmeester had al navraag gedaan bij de paviljoensleiding met de vraag waarom ik, “de jongen Dory”, eigenlijk op Rafaël zat.

“Zo hebben we er niet veel gezien hier! De jongen is in mijn ogen *te goed* voor Rafaël. Voor de interne school zeker!” Woorden die bij de leiding van Rafaël gehoord werden. “Dory is bovengemiddeld intelligent en we zien geen noemenswaardige gedragsproblemen.”

In het tweede jaar op Rafaël werd ik als *experiment*, aangemeld op de Titus Brandsmaschool, net buiten het hek. Het was nog niet eerder voorgekomen dat een kind vanuit Rafaël op het dorp op school ging. Emmy, die ook in De Rakkertjes woonde, ging na de zomer gelijk met mij naar de Titus Brandsma. “De twee van Rafaël!”

“School’s out for ever..”

Alice Cooper – School’s out (1972)

Toen ze in 1971 gingen trouwden had Arend er vooraf mee ingestemd dat ik Rafaël mocht verlaten. Hij had me een aantal malen ontmoet. Het was ook de uitdrukkelijke wens geweest van mam om mij weer bij haar terug te hebben. Mijn moeder had de tijd in haar ogen goed benut. Ze had haar handen vrij gehad en een derde echtgenoot gevonden. Doelen waren behaald. Arend had er na wat discussie mee ingestemd. Ik was per slot van rekening haar zoon niet-waar!

“Haal hem maar naar Delft dan!”

De gedachte hierbij was, dat zijn kinderen, zo had hij mijn moeder voorgehouden, een positief effect op mij zouden hebben en natuurlijke rolmodellen zouden zijn. Een broertje zou ik voor hen niet worden maar ze zouden me omarmen en me helpen mijn weg te vinden. De verwachting was dat ik in het als stabiel bekendstaande en nette gezin Van Damme-Moreel (*het tweede naamdeel werd in officiële documenten toegevoegd*) probleemloos zou integreren.

De betrokken partijen: de sociaal maatschappelijk werker op Hillegom (die van de mislukte truc!) en de staf op Rafaël hadden met de inbedding in Delft in het vooruitzicht een positief advies afgegeven voor de volgende stap in mijn leven. Zelf had ik toen geen idee wat ik ergens van moest vinden. Ik voelde wel dat ik Rafaël met gemengde gevoelens achter me liet. Ik had het daar fijn en dat was iets dat ik elke dag voelde. De familie Van Damme waar mijn moeder en ik bij zouden aansluiten had me nog geen enkel gevoel opgeleverd. Het voelde leeg.

In het Nieuwe Park, waar we terecht waren gekomen, keken de mensen de kat uit de boom. Letterlijk. Ik kon ze achter de ramen zien zitten en voelde ze naar me kijken. Het Park voelde als een dorp, met alle beklemming en kleinburgerlijkheid daarbij, die je dorps vaak aantreft.

“Wie is die vrouw met dat kind die bij Arend ingetrokken is? Dit is vast geen Delftse!”

Nog voor de daadwerkelijke huwelijksinzegening was mam al naar Delft verhuisd. Niemand van de Parkianen had haar ooit eerder gezien. Wel vonden ze het vreemd dat *hun* Aarhen niets had verteld.

“Dat kereltje moet wel haar kleinzoon zijn! Zij is toch ongeveer van zijn leeftijd.”

Er werd op onderzoek uitgegaan.

In Het Park vonden ze Arend van Damme een hele fijne buurman. Het lot was hem helaas minder goed gezind geweest en had hem een ziekelijke vrouw gegeven. De K had ze al jong niet kunnen overwinnen. Het had hem vroeg achter doen blijven met vier opgroeiende pubers. De buurt zou zijn nieuwe vrouw een kans geven. Maar tegen roddel en achterklap kan je je niet verweren. Je hebt een onzichtbare vijand ook al heb je vaak wel een idee wie het is.

Over mam kwamen er geen verhalen boven water behalve dat ze weduwe zou zijn, maar in het Nieuwe Park ging al snel het verhaal in de rondte dat *Dat Joch* uit een gesticht voor criminele kinderen kwam. De Tantes die Arend uit de brand geholpen hadden, zouden het van zijn moeder zelf gehoord hebben! Zo waren zij het *aan de weet* gekomen. De op niets gebaseerde verhalen gingen rap rond en het rondbazuinen bracht steeds indrukwekkendere edities met zich mee. *Dat Jong* zou zelfs iemand vermoord hebben. De voor mij meest voordelige versie was dat ik een notoir diefje was. “*Dat Jong* zit niet in een gesticht voor zijn zweetvoeten!” Voor de goegemeente was het pleit beslecht. Voor mij moesten ze oppassen, want “overal waar rook is, is vuur”. En dat is niet voor niks!

Zo’n jongen. *Tien, elf?* En dan had-ie al in een gesticht ge-

zeten! Wat zou *tie* nou echt op zijn kerfstok hebben? Mevrouw Kippersluis, roddeltante *pur sang*, gooide olie op het vuur en zei dat ze het bij de politie zou laten uitzoeken. Haar zoon was parkeerwachter.

“Ik heb uitstekende connecties op de Westvest.” Mam hoorde de tamtam ook en liet het vooralsnog maar voor wat het was.

Het kwam er voor de Parkianen dus op neer dat ze een criminele Pietje Bell in hun midden hadden. Ik, “dat kleine pokkeventje” zou opgroeien voor galg en rad.

De kwaadsprekers kenden me niet, maar wisten het zeker . Zo erover me gesproken werd, zo werd er ook naar me gedaan. Ik werd nagekeken als ik uit school kwam, voorbij liep, of gewoon wat bij De Vijver zat.

Die Vijver!

In de grote vijver mocht niet gevist worden omdat het kweekwater was voor de Delftsche Hengelsport Vereniging. Een paar keer per jaar haalde de DHV met een bootje en een elektrische vangstok de grootste karpers, voorns en bleiken eruit om ze elders uit zetten. In De Vijver voor onze deur mocht je dus niet vissen. Maar ze deden het toch.

Ik lag daar bij de vijver als het lekker weer was. Gewoon wat liggen op de afgeschuinde waterkant in het gras. Als ik dan naar die types keek die zaten te vissen, vaak vadsige lui,

dacht ik dit soort figuren werkelijk niks aan hun leven moesten hebben, want anders vis je niet! Maar als je dan ook nog in een kweekvijver vol vis gaat zitten vissen, op vissen die je bijna pakken kon, dan was je echt een zielenpoot. Dit waren figuren die het leven hadden opgegeven. Natuurlijk viste ik daar niet. Iedereen zag dat ik degene was die daar niét viste! Maar de keren dat de Parkwachter met die kloteherder op eens achter me stond waren niet te tellen. Ik lag daar alleen maar op het graskantje. Dan hadden die kutwijven weer gebeld. Deden ze steeds! Mevrouw Bäcker, onze buurvrouw rechts, zag het ook steeds gebeuren. Zij verafschuwde de "NSB" achterbaksheid van de burens en dat had ze hen ook weleens laten weten.

"Als je met een vinger naar een ander wijst, dan wijzen er drie naar jezelf!"

Het notoire clubje kwaadsprekers had de schouders opgehaald. Niets zou het uithalen!

De pijn bij mevrouw Bäcker zat hem eveneens in het feit dat enkele *anonieme* buurtgenoten Karl, haar Duitse man, ook nu nog, dertig jaar na de oorlog, als oorlogscrimineel beschimpten.

"Ik ken ze allemaal. Ik weet wie het zijn", zei ze me. "Schoften zijn het eigenlijk! Stuk voor stuk, en eentje is de allerergste. Daar kom je nog wel achter!"